

УДК 339.5:332.1
 JEL: F01; F14; F15; F51
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-7-4-10>

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ*

©2022 БАБЕЦЬ І. Г., ЖАБИНЕЦЬ О. Й.

УДК 339.5:332.1
 JEL: F01; F14; F15; F51

Бабець І. Г., Жабинець О. Й. Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників в умовах глобальних викликів: регіональний аспект

Статтю присвячено дослідженню проблем і напрямів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників в умовах глобальних викликів. На основі аналізу рівня та динаміки індексів глобалізації та глобалізації торгівлі в Україні та світі виділено основні найбільш важливі етапи глобалізації в Україні, у т. ч. у міжнародній торгівлі. Встановлено, що в Україні, на відміну від загальносвітової тенденції, зміни у глобалізаційних процесах відбуваються більш інтенсивно. Проаналізовано ключові фактори забезпечення зростання конкурентоспроможності вітчизняних експортерів на світовому ринку, експортну структуру міжнародної торгівлі України, у т. ч. у регіональному розрізі, та внесок регіонів України в експортну діяльність держави. Доведено, що повномасштабне військове вторгнення Росії найбільше вплине на експортні можливості підприємств сходу та півдня України (там, де ведуться активні бойові дії), а також тих регіонів, що межують з Росією та/або вже зазнали масштабних руйнувань під час війни (Київська, Сумська та Чернігівська обл.). Отже, втрата експортного потенціалу України, особливо в товарній торгівлі, враховуючи також експортні логістичні проблеми, буде у 2022 р. критичною. Проаналізовано основні інструменти державної підтримки українських підприємств-експортерів в умовах війни та запропоновано заходи з підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників у сучасних турбулентних умовах розвитку.

Ключові слова: глобалізація, глобальні виклики, конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників, експортна діяльність, регіони України.
Рис.: 4. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 11.

Бабець Ірина Георгіївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Центральноукраїнський національний технічний університет (просп. Університетський, 8, Кропивницький, 25006, Україна)

E-mail: irina.babets@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0635-9375>

Жабинець Ольга Йосифівна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу просторового розвитку, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: olza@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6735-4036>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56509606400>

UDC 339.5:332.1
 JEL: F01; F14; F15; F51

Babets I. G., Zhabynets O. Yo. Increasing the Competitiveness of Domestic Producers in the Face of Global Challenges: The Regional Aspect

The article is concerned with a study of problems and directions of increasing the competitiveness of domestic producers in the face of global challenges. Based on the analysis of the level and dynamics of indices of globalization together with indices of globalization of trade in both Ukraine and the world, the main most important stages of globalization in Ukraine, including in international trade, are allocated. It is defined that in Ukraine, in contrast to the global tendency, changes in globalization processes occur more intensively. The key factors ensuring the growth of competitiveness of domestic exporters in the world market, the export structure of Ukraine's international trade, including in the regional context, and the contribution of Ukraine's regions to the export activities of the State are analyzed. It is proved that Russia's full-scale military invasion will have the greatest impact on the export capabilities of enterprises in the east and south of Ukraine (where active hostilities are taking place), as well as those regions that border Russia and/or have already suffered large-scale destruction during the war (Kyiv, Sumy, and Chernihiv regions). Thus, the loss of Ukraine's export potential, especially in commodity trade, taking into account export logistical problems, will be critical in 2022. The main instruments of the State support for Ukrainian exporting enterprises in the conditions of war are analyzed and measures to increase the competitiveness of domestic producers in modern turbulent conditions of development are proposed.

Keywords: globalization, global challenges, competitiveness of domestic producers, export activities, regions of Ukraine.

Fig.: 4. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 11.

Babets Iryna G. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of International Economic Relations, Central Ukrainian National Technical University (8 Universytetskyi Ave., Kropyvnytskyi, 25006, Ukraine)

E-mail: irina.babets@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0635-9375>

Zhabynets Olha Yo. – PhD (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow of the Department of Spatial Development, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: olza@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6735-4036>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56509606400>

* Виконано в межах НДР «Глобалізаційні чинники та ризики ендогенного розвитку регіонів України» (№ 0121U111754).

Посилення глобалізаційних ризиків розвитку зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах здійснення міжнародної торгівлі України, насамперед пандемічних і військово-політичних, вимагає від вітчизняних експортерів оперативності у прийнятті стратегічних рішень щодо переорієнтації виробництва та надання таких видів послуг, які б сприяли задоволенню потреб споживачів на принципах високої якості, доступності та технологічності. Незважаючи на поступове зниження темпів глобалізації торгівлі, міжнародна інтеграція вітчизняних виробників до глобальних ланцюгів доданої вартості та вихід на світові ринки із готовою продукцією вимагає підвищення їх конкурентоспроможності у світовому торговельному просторі.

Сучасні тенденції та наслідки глобалізаційних процесів в економіці є предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців, зокрема Багашової Н. В., Гелевері Є. М., Пурій Г. В., Сергієнко Ю. І., Шайкана А. В. та ін. Особливості, проблеми та чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, у т. ч. в умовах глобалізації, розглянуто у працях таких науковців, як Богацька Н. М., Воронкова Т. Є., Денисенко М. П., Рахман М. С., Святненко В. Ю., Крятова А. С., Янковець Т. М. тощо. Незважаючи на значний доробок зазначених авторів, питання підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників у сучасних умовах посилення глобальних викликів для України та її регіонів вимагають подальших наукових розвідок, що обумовлює актуальність цієї публікації.

Метою статті є дослідження проблем і напрямів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників в умовах глобальних викликів.

Світові глобалізаційні процеси в економіці, виступаючи локомотивом зростаючих можливостей, водночас обумовлюють виникнення низки загроз як для підприємств, так і в регіональному вимірі, серед яких зокрема:

- ✦ прискорений розвиток експортоорієнтованого виробництва із одночасним занепадом підприємницької активності у сферах, що здебільшого орієнтовані на внутрішнього споживача;
- ✦ порушення ланцюгів виробництва товарів та реалізації послуг, як, наприклад, у сьогоdnішніх умовах військових дій або обмежень у роботі підприємств унаслідок пандемії COVID-19, при інтернаціоналізації виробництва, що ставить під загрозу виробничий процес у всіх тих державах, підприємства яких залучені до спільного виробництва;
- ✦ витіснення з внутрішнього ринку середніх і малих вітчизняних товаровиробників більш конкурентоздатними великими світовими корпораціями внаслідок лібералізації торговельної діяльності.

Рейтингові оцінки інтеграції країн у світовий економічний простір вказують на зв'язок процесів глобалізації та національних економік. Індекс рівня глобалізації за версією KOF (KOF Index of Globalization) є одним із найавторитетніших у світі та дозволяє виміряти рівень інтеграції країни у світовий простір за допомогою оцінки різних аспектів глобалізації. Ці аспекти зводяться в єдиний інтегрований показник, за допомогою якого можна проводити рейтинговий аналіз країн [1, с. 35]. Так, протягом останніх десяти років (приблизно після 2011 р.) у світовій і національній економіці відбувається поступове зниження темпів глобалізації та перехід до більш стриманої, повільної стабілізації (слоубалізації) [2, с. 26], у т. ч. у сфері міжнародної торгівлі. Це, зокрема, підтверджується змінами рівня індексів глобалізації, і зокрема індексу глобалізації торгівлі в Україні та світі (*табл. 1*). Аналіз даних табл. 1 дозволяє стверджувати, що в Україні, на відміну від загальносвітової тенденції, зазначені процеси відбуваються більш інтенсивно, про що свідчить динаміка індексу глобалізації KOF, включно із індексом глобалізації торгівлі.

Таким чином, можна погодитись із науковцями, які стверджують, що темпи глобалізації значно відрізняються залежно від рівня економічного розвитку країн світу [2, с. 30]: чіткий тренд падіння швидкості глобалізації у країнах з низьким рівнем економічного розвитку; для країн із середнім рівнем економічного розвитку цей тренд менш сильно виражений, але все ж таки відчутний; економічно розвинуті країни – драйвери світової економіки (зокрема, США, Китай, країни ЄС) – не стільки залежать від процесів глобалізації чи слоубалізації у світі, як самі обумовлюють ці процеси за допомогою потужних політичних та економічних важелів впливу.

Відповідно до зміни індексів глобалізаційної динаміки (див. табл. 1) можемо виділити такі найбільш важливі етапи глобалізації в Україні, у т. ч. у міжнародній торгівлі:

- ✦ **1 етап (1991–2000 рр.)** – швидка глобалізація, яка характеризувалася високими темпами приросту індексу глобалізації, особливо індексу глобалізації торгівлі (за період 1991–2000 рр. приріст індексу глобалізації торгівлі склав 314,6%).
- ✦ **2 етап (2011–2016 рр.)** – повільна глобалізація, яка характеризувалася низькими темпами приросту індексу глобалізації (від 0,3% до 3,8%) та високою лабільністю темпів глобалізації в міжнародній торгівлі.
- ✦ **3 етап (2017 р. до сьогоднішнього дня)** – повільна стабілізація, або слоубалізація (щорічне зниження темпів інтеграції), причому у сфері міжнародної торгівлі товарами та послугами як найбільш «чутливою» до зазначених процесів етап слоубалізації розпочався із

Рівень і динаміка індексів глобалізації та глобалізації торгівлі в Україні та світі

Регіон	Рік											
	1991	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Індекс глобалізації												
Україна	30	59,58	71,1	73,77	73,99	74,26	74,9	76,38	76,91	76,6	76,06	74,1
Світ	43,51	49,24	56,34	56,93	57,36	57,72	58,18	57,99	58,16	58,55	58,65	58,46
Темпи приросту (зниження) індексу глобалізації, %												
Україна	x	98,6	19,3	3,8	0,3	0,4	0,9	2,0	0,7	-0,4	-0,7	-2,6
Світ	x	13,2	14,4	1,0	0,8	0,6	0,8	-0,3	0,3	0,7	0,2	-0,3
Індекс глобалізації торгівлі												
Україна	18,93	78,49	75,22	76,11	75,62	73,31	75,55	80,38	80,23	79,71	78,05	74,2
Світ	46,26	53,37	54,84	56,59	56,82	56,48	56,84	55,39	54,51	55,03	56,1	55,41
Темпи приросту (зниження) індексу глобалізації торгівлі, %												
Україна	x	314,6	-4,2	1,2	-0,6	-3,1	3,1	6,4	-0,2	-0,6	-2,1	-4,9
Світ	x	15,4	2,8	3,2	0,4	-0,6	0,6	-2,6	-1,6	1,0	1,9	-1,2

Примітка: для розрахунків взято фактичні значення індексів глобалізації та глобалізації торгівлі KOF (Index De Facto) в Україні та світі.

Джерело: розраховано і складено за [3].

2016 р. (на рік пізніше, ніж у світовій торговельній системі, але на рік раніше, ніж в українській економічній і соціально-політичній сферах загалом).

Модернізація виробничих потужностей, запровадження сучасних технологій виробництва та реалізації продукції та/або послуг, а також удосконалення управління є ключовими факторами забезпечення зростання конкурентоспроможності вітчизняних експортерів на світовому ринку. На жаль, спровоковані пандемією та військовою агресією Росії негативні наслідки призвели до тимчасового скорочення (призупинення) виробничої й експортної діяльності вітчизняних підприємств, а також надходження в Україну інвестиційних ресурсів як основного джерела їх інноваційного розвитку. Сьогодні деякі потужні експортоорієнтовані підприємства Донецької області, зокрема Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча та Металургійний комбінат «Азовсталь», вщент зруйновано, інші – опинилися в зонах активних бойових дій, що вимагає їх релокації в безпечні регіони України для відновлення роботи.

Варто зазначити, що підприємницьке середовище України представлене здебільшого мікро-, малими- та середніми підприємствами (далі – ММСП), які складають 99,9% усіх діючих в Україні підприємств. Незважаючи на те, що вітчизняні великі підприємства мають значний вплив на розвиток експортного потенціалу нашої держави, роль підприємств малого та середнього бізнесу, що становить найбільш гнучку, динамічну та масову форму організації вітчизняної підприємницької діяльності, набуває на сучасному етапі стратегічно важливого зна-

чення, особливо в сьогоднішніх турбулентних умовах розвитку. Адже ММСП спроможні швидко пристосуватися до змін (релокація на інші території, трансформація виробничої діяльності тощо), що особливо актуально в сьогоднішніх умовах військової агресії.

Проведений аналіз експортної структури міжнародної торгівлі України та її регіонів (рис. 1) свідчить про суттєве переважання частки товарного експорту над експортом послуг. Серед регіонів України п'ятірка лідерів за часткою експорту товарів на міжнародний ринок у загальній структурі експорту регіону (більше 96% у 2021 р.) представлена Донецькою, Полтавською, Дніпропетровською, Кіровоградською, Хмельницькою, Сумською, Чернігівською та Запорізькою областями. Щодо експорту послуг, то у 2021 р. безумовним лідером за часткою експорту послуг у структурі експорту регіону є Одеська обл. із часткою майже 36%, що більш ніж у 2 рази перевищує загальноукраїнське значення. Найбільше зростання частки експорту послуг за аналізований період відбулося в Луганській, Харківській, Житомирській і Львівській областях.

Аналізуючи внесок регіонів у забезпечення експорту товарів з України (рис. 2), можемо виділити п'ятірку регіонів – лідерів експортної діяльності у 2021 р. (м. Київ, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька та Миколаївська обл.). Варто зазначити, що за період 2010–2015 рр. у Донецькій і Луганській областях, які у 2010 р. забезпечували відповідно 25,5% та 6,5% товарного експорту України, відбулося суттєве зниження обсягів експортної діяльності, що було пов'язане із втратою частини території держави внаслідок військових дій на сході України у 2014 р.

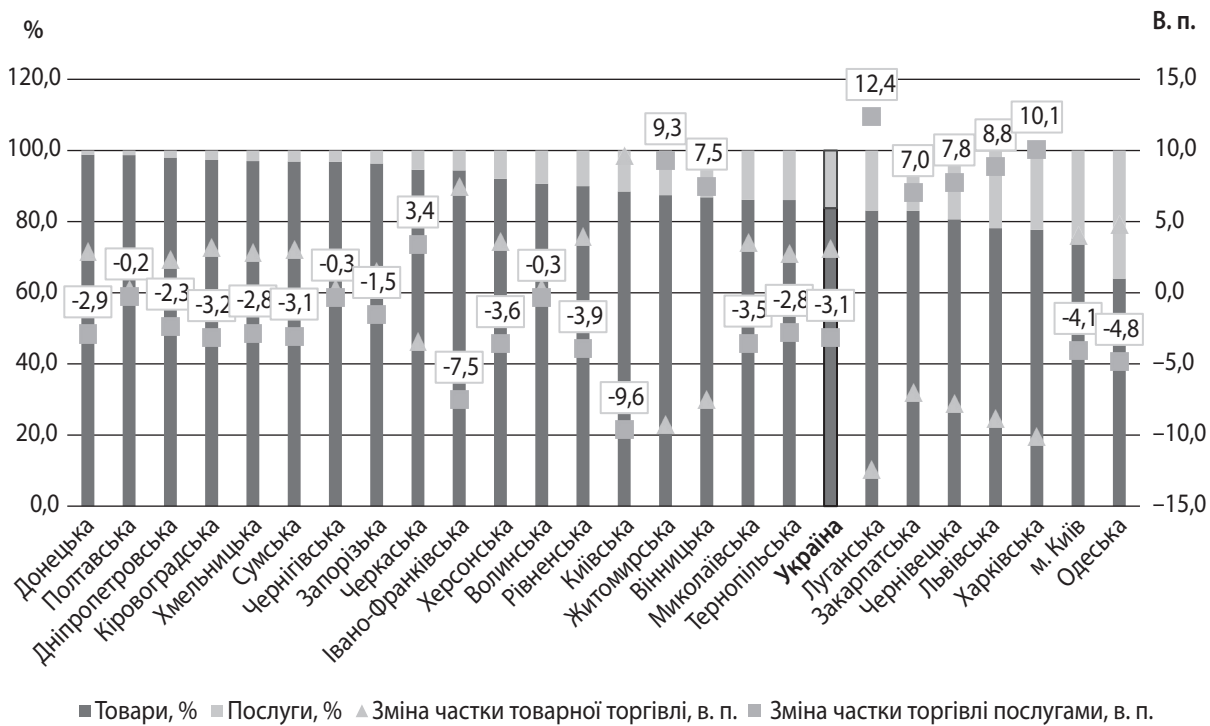

Рис. 1. Структура експорту України за регіонами у 2021 р. (ліва шкала) та її зміна за період 2010–2021 рр. (права шкала)

Джерело: розраховано та побудовано за [4].

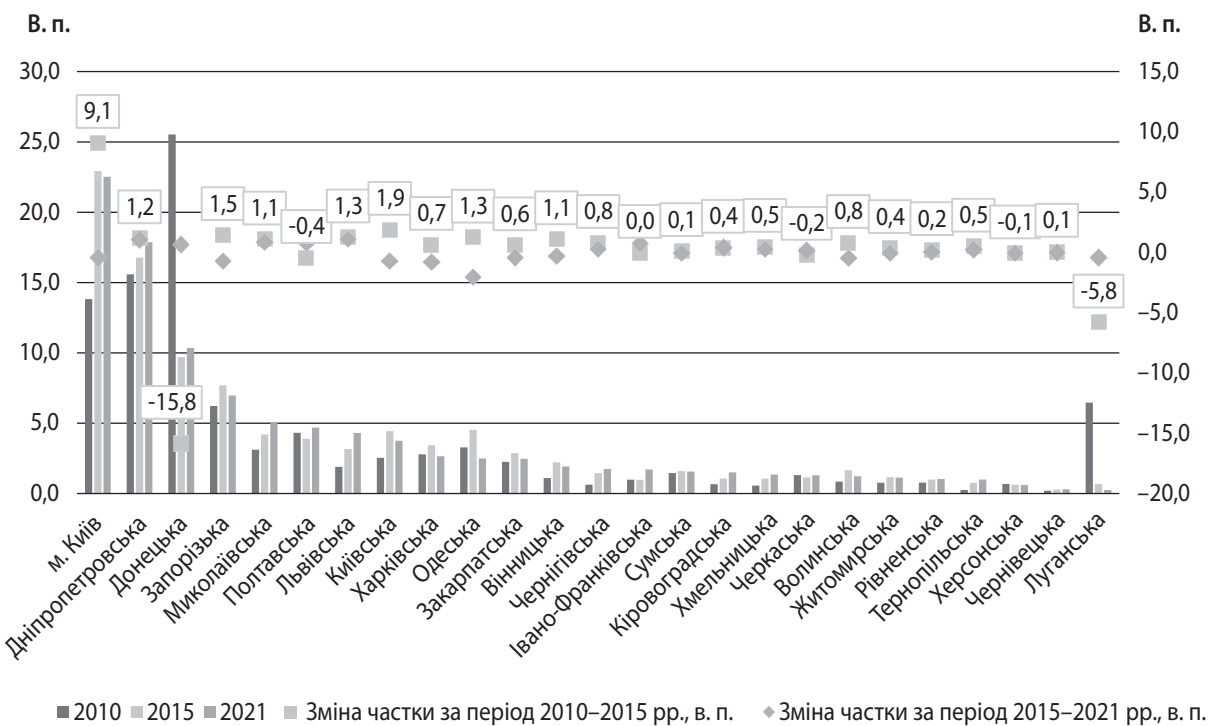

Рис. 2. Питома вага регіонів в експорті товарів (ліва шкала) та її зміна за період 2010–2021 рр. (права шкала)

Джерело: розраховано та побудовано за [4].

Проведені розрахунки свідчать, що у 2021 р. експортний потенціал України торгівлі товарами (понад 80%) здебільшого забезпечували південні та східні регіони, а також м. Київ та Київська обл. Отже, повномасштабне військове вторгнення Росії найбільше вплине на експортні можливості підприємств сходу та півдня України (там, де ведуться активні бойові дії), а також тих регіонів, що межують з Росією та/або зазнали масштабних руйнувань під час війни (Київська, Сумська та Чернігівська обл.). Так, у січні – травні 2022 р. обсяги експорту товарів з Донецької області становили лише 8% від обсягу за січень – травень 2021 р., з Луганської – 42,3%, Херсонської – 46,6%, Чернігівської – 54,6%, Харківської – 56,7%, Сумської – 67,1%, Дніпропетровської – 67,6% (рис. 3). Таким чином, можемо прогнозувати, що втрата експортного потенціалу України, особливо в торгівлі товарами, враховуючи також експортні логістичні проблеми, буде у 2022 р. критичною.

Підтримка українських підприємств-експортерів лежить в основі Державної експортної стратегії та політики зовнішньоекономічної діяльності. Однак, на жаль, Експортна стратегія України [5], прийнята у 2017 р., так і залишилася декларативним документом, не виконавши свого основного завдання щодо переходу України до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку й успіху на світових ринках. Більше того, оновлена Експортна стратегія України, що повинна була визначити основні напрями експортної політики після 2021 р., так і не була прийнята. Разом із тим, з метою забезпечення конку-

рентоспроможності підприємств-експортерів України на світовому ринку, у 2020 р. в Україні було створено ПрАТ «Експортно-кредитне агентство» (далі – ЕКА). Як важливий державний інструмент забезпечення фінансової підтримки вітчизняних експортерів ЕКА уже у 2021–2022 рр. показало певні результати роботи. Зокрема, у 2021 р. ЕКА було здійснено фінансову підтримку 6 вітчизняних підприємств-експортерів на загальну суму 12,55 млн грн для забезпечення експорту продукції на 96,28 млн грн, а за неповний 2022 р. – 2 вітчизняних підприємств-експортерів на загальну суму 2,5 млн грн для забезпечення експорту продукції на 100,81 млн грн [6].

Оскільки особливо сьогодні, в умовах війни, українські експортери гостро відчувають нестачу фінансових ресурсів, потребуючи кредитної підтримки, держава із введенням воєнного стану запровадила доступне фінансування для експортерів під час воєнного стану за участі ЕКА та із залученням банківських установ [7]. Скористатися програмою на сьогодні можуть клієнти лише двох державних банків АТ «Ощадбанк» та АБ «Укргазбанк», однак перелік банків поступово розширюватиметься. Таким чином, держава через ЕКА виступає гарантом надання банками експортних кредитів, сприяючи таким чином виходу українських виробників на нові ринки та підвищенню їх конкурентоспроможності. Першим експортером, який отримав беззаставний кредит на виконання експортного контракту, став підприємець із Запоріжжя. Кредит видав АТ «Ощад-

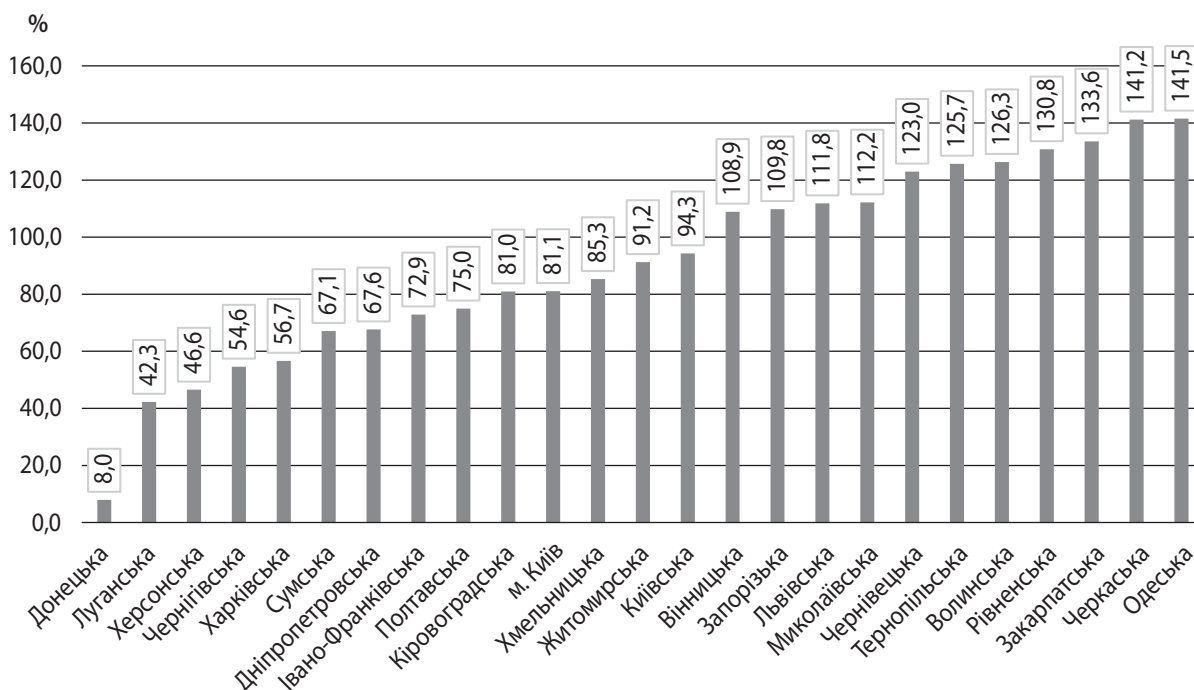

Рис. 3. Темпи зміни обсягів експорту товарів з регіонів України за січень – травень 2022 р. порівняно із січнем – травнем 2021 р.

Джерело: побудовано за [4].

банк», застрахувавши договір позики в Експортно-кредитному агентстві України. Залучені за експортним кредитом кошти дадуть компанії можливість підвищити обсяги виготовлення продукції та розширити ринки її збуту за кордоном [7].

Також для підтримки й активізації підприємницької діяльності в період дії воєнного стану внесено низку змін до Державної програми «Доступні кредити 5–7–9» за такими основними критеріями (табл. 2).

Так, протягом періоду дії воєнного стану в Україні в рамках зазначеної Програми банками уже укладено 10 074 кредитних договори з підприємствами на загальну суму 37,58 млрд грн для таких потреб (рис. 4).

Крім того, у сьогоднішніх непростих умовах функціонування експортоорієнтованого бізнесу Офіс з розвитку підприємництва та експорту запустив оперативну платформу з актуальною інформацією для українських експортерів [10], які готові постача-

ти свою продукцію за кордон в умовах війни, забезпечуючи таким чином економічну підтримку держави в цей непростий період.

На нашу думку, зазначені вище заходи держави забезпечують значну підтримку вітчизняного бізнесу в сучасних турбулентних умовах розвитку. Водночас підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників має також сприяти реалізація низки таких заходів, зокрема:

- ✦ формування розгалуженої інфраструктури розвитку підприємництва, особливо ММСП (бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів, технопарків та індустріальних парків, лізингових центрів та фондів підтримки підприємництва, інноваційних кластерів та інформаційно-консультативних установ тощо);
- ✦ розвиток виробництва товарів з високою часткою доданої вартості на основі впрова-

Таблиця 2

Основні зміни до Державної програми «Доступні кредити 5–7–9»

Критерій	Характеристика
Розмір підприємств	Крім мікро- та малих підприємств, кредит також можуть отримати середні та великі підприємства: – середні підприємства з річним доходом до 50 млн євро; – великі підприємства з річним доходом більше 50 млн євро незалежно від кількості працюючих
Максимальна сума кредиту	Збільшена до 60 млн грн (з урахуванням групи пов'язаних компаній)
Процента ставка	– 0% річних протягом періоду воєнного стану та одного місяця після його припинення; – 5% річних після завершення вказаного вище періоду та до кінця строку кредиту
Ціль кредитування	– інвестиційний кредит на придбання основних засобів; – кредит на поповнення обігових коштів для здійснення підприємницької діяльності
Строк кредитування	– інвестиційні кредити – 5 років; – кредити на поповнення обігових коштів – 3 роки
Розмір кредитної гарантії	50% від суми кредиту суб'єкта мікро-, малого та середнього підприємництва (крім суб'єктів великого підприємництва)

Джерело: складено за [8].

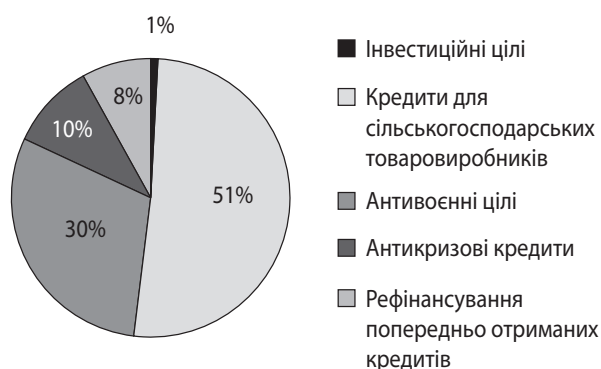

Рис. 4. Структура виданих підприємствам кредитів за Державною програмою «Доступні кредити 5–7–9» у період дії воєнного стану

Джерело: побудовано за [9].

дження «Індустрії 4.0» та цифрових технологій як базових пріоритетів довгострокового розвитку економіки;

- ✦ модернізація виробничих потужностей промислових підприємств, створення нових потенційно прибуткових, наукомістких і високотехнологічних промислових виробництв;
- ✦ розвиток високотехнологічного сільськогосподарського виробництва.

ВИСНОВКИ

У сучасних турбулентних умовах розвитку підприємницький експортний потенціал України стикається з низкою загроз і викликів, які необхідно зменшувати та пом'якшувати за допомогою різноманітних фінансово-організаційних заходів. Пріоритетом

у створенні бази для нарощення обсягів та поліпшення структури експорту вітчизняних товаровиробників, у т. ч. у напрямі збільшення в ньому питомої ваги високотехнологічних товарів, має стати розвиток виробництва з високою часткою доданої вартості та із використанням інноваційних технологій. Однак цей процес потребуватиме значного обсягу інвестицій для модернізації виробничих потужностей, що є проблематичним сьогодні в умовах військових дій, але може бути реалізованим уже після закінчення війни в рамках відновлення економіки та відбудови її інфраструктури, у т. ч. за Планом відновлення України [11], який було презентовано на спеціальній Міжнародній конференції 04.07.2022 р. у м. Лугано (Швейцарія). ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Гелеверя Є. М., Сергієнко Ю. І. Вплив глобалізаційних процесів на національну економіку України. *Бізнес Інформ*. 2022. № 1. С. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-33-38>
- Шайкан А. В., Пурий Г. В., Багашова Н. В. Посилення регіональної орієнтації економічних систем в умовах глобалізації. *Бізнес Інформ*. 2021. № 11. С. 26–34. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-26-34>
- KOF Globalisation Index. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
- Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Експортна стратегія України («дорожня карта» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1017-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-p#Text>
- Експорт в умовах війни: актуальна інформація для експортерів // ECA. URL: <https://www.eca.gov.ua/>
- Держава запустила доступне фінансування для експортерів під час воєнного стану. Видано перший кредит // ECA. URL: <https://www.eca.gov.ua/vydano-pershij-kredyt/>
- Зміни до програми «Доступні кредити 5–7–9%»: підтримка посівної кампанії та активація підприємництва // Міністерство фінансів України. 28.03.2022. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/zmini_do_programi_dostupni_krediti_5-7-9_pidtrimka_posivnoi_kampanii_ta_aktivatsiia_pidpriemnitstva-3374
- Мінфін: За час дії воєнного стану в межах Державної програми «Доступні кредити 5–7–9%» видано 10 074 пільгових кредити на 37,58 млрд грн // Урядовий портал. 27.06.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-za-chas-dii-voennogo-stanu-v-mezhah-derzhavnoi-programi-dostupni-krediti-5-7-9-vidano-10-074-pilgovih-krediti-na-3758-mlrd-grn>
- Експорт в умовах війни // Дія. Бізнес. Експортний напрям. URL: https://export.gov.ua/business_during_war
- План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>

REFERENCES

- “Derzhava zapustyla dostupne finansuvannya dlia eksporteriv pid chas voiennoho stanu. Vydano pershyi kredyt” [The State Launched Affordable Financing for Exporters during Martial Law. The First Loan Was Issued]. ESA. <https://www.eca.gov.ua/vydano-pershij-kredyt/>
Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- “Eksport v umovakh viiny: aktualna informatsiia dlia eksporteriv” [Export in Wartime: Relevant Information for Exporters]. ESA. <https://www.eca.gov.ua/>
- “Eksport v umovakh viiny” [Export in Conditions of War]. Dii. Biznes. Eksportnyi napriam. https://export.gov.ua/business_during_war
- Heleveria, Ye. M., and Serhienko, Yu. I. “Vplyv hlobalizatsiinykh protsesiv na natsionalnu ekonomiku Ukrainy” [The Impact of Globalization Processes on the National Economy of Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 1 (2022): 33-38.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-33-38>
- KOF Globalisation Index. <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> [Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-p#Text>
- “Minfin: Za chas dii voiennoho stanu v mezhakh Derzhavnoi prohramy «Dostupni kredyty 5-7-9%» vydano 10 074 pilhovoykh kredyty na 37,58 mlrd hrn” [Ministry of Finance: 10,074 Concessional Loans Worth UAH 37.58 Billion Were Issued during the Period of Martial Law Within the State Program "Affordable Loans 5-7-9%"]. Uriadovyi portal. June 27, 2022. <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-za-chas-diyi-voyennogo-stanu-v-mezhah-derzhavnoi-programi-dostupni-krediti-5-7-9-vidano-10-074-pilgovih-krediti-na-3758-mlrd-grn>
- “Plan vidnovlennia Ukrainy” [Ukraine Recovery Plan]. <https://recovery.gov.ua/>
- Shaikan, A. V., Purii, H. V., and Bahashova, N. V. “Posyleniia rehionalnoi orientatsii ekonomichnykh system v umovakh sloubalizatsii” [Strengthening of the Regional Orientation of Economic Systems in the Context of Slowbalization]. *Biznes Inform*, no. 11 (2021): 26-34.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-26-34>
- “Zminy do prohramy «Dostupni kredyty 5-7-9%»: pidtrymka posivnoi kampanii ta aktyvatsiia pidpriemnytstva” [Changes to the "5-7-9% Available Loans" Program: Support for the Seeding Campaign and Activation of Entrepreneurship]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. March 28, 2022. https://mof.gov.ua/uk/news/zmini_do_programi_dostupni_krediti_5-7-9_pidtrimka_posivnoi_kampanii_ta_aktivatsiia_pidpriemnitstva-3374